ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ 75-ԱՄԵԱԿ

Posted on October 4, 2010 by Keghart

Category: Opinions

Խաչատուր Ի. Փիլիկեան, Լօնտոն, 2010

(Ծ. 8 Հոկտ. 1869 – Մ. 22 Հոկտ. 1935)

Կոմիտասի ծննդեան ու մահուան միջեւ կ՝իյնայ հայ ժողովուրդի բազմադարեան պատմութեան ամենաճակատագրական շրջանը, երբ հազարամեայ իր մայր հողի տասէն ինը ձեռքէն կը խլուի աւազակաբարոյ նենգութեամբ, համաշխարհային զարհուրելի առաջին պատերազմը տեղի կ՝ունենայ որուն պատրուակով Փանթուրանիզմի կանխամտածուած ու արդէն իսկ բազմիցս փորձարկուած ոճրապարտ ծրագրի վերջնագոյն գործադրութեամբ հայ ժողովուրդի աւելի քան կէսը կը ջարդուի եւ մնացածի մէկ մասն ալ աշխարհով մէկ կը սփռուի: Իսկ փոքրաթիւ մաս մը միայն մնալով իր պապենական հողի պատառիկին վրայ կը վերագտնէ իր հայրենի պետականութիւնը, վերակառուցելով իր մայր հողի այդ մետասաներորդ նշխարիը:

Խաչատուր Ի. Փիլիկեան, Լօնտոն, 2010

(Ծ. 8 Հոկտ. 1869 – Մ. 22 Հոկտ. 1935)

Կոմիտասի ծննդեան ու մահուան միջեւ կ՝իյնայ հայ ժողովուրդի բազմադարեան պատմութեան ամենաճակատագրական շրջանը, երբ հազարամեայ իր մայր հողի տասէն ինը ձեռքէն կը խլուի աւազակաբարոյ նենգութեամբ, համաշխարհային զարհուրելի առաջին պատերազմը տեղի կ՝ունենայ որուն պատրուակով Փանթուրանիզմի կանխամտածուած ու արդէն իսկ բազմիցս փորձարկուած ոճրապարտ ծրագրի վերջնագոյն գործադրութեամբ հայ ժողովուրդի աւելի քան կէսը կը ջարդուի եւ մնացածի մէկ մասն ալ աշխարհով մէկ կը սփռուի: Իսկ փոքրաթիւ մաս մը միայն մնալով իր պապենական հողի պատառիկին վրայ կը վերագտնէ իր հայրենի պետականութիւնը, վերակառուցելով իր մայր հողի այդ մետասաներորդ նշխարիը:

Վերածննդեան ասպնջական այդ արարքը համահնչիւն էր այն նախախնամական կոթողային վերամբարձման զորս հայ ժողովուրդի հարազատ հանճար Կոմիտասը, մի ոմն վարդապետ, կենսագործած էր արդէն իր հարազատ վաստակով: Վերագտնելով, վերծանելով, ուսումնասիրելով, վերամշակելով, վերափոխելով, դաշնաւորելով ու համախմբելով բազմադարեան հայ երաժշտական մշակոյթի ցիրուցան մասունքները, մեր եռամեծար վարդապետը վերականգնած էր զանոնք իբրեւ քաղաքակրթութեան նշխարիներ, համամարդկայնօրէն մատուցանելի:
Եւ մտածել որ ան եւս շուտով վկան պիտի ըլլար թրքական ֆաշիզմի ցեղասպանական արհաւիրքին, թէեւ հազիւ մազապուրծ աքսորի յաթաղանէն: Ի հեճուկս այդ անմարդկային գազանութեան, Կոմիտասեան մարդկայնական շնորհն ու հանճարեղ գործքը յարատեւեցին, որովհետեւ անոնք, Չարենցեան պատկերացումով, ‘Եկել էին դարերից ու գնում էին յաղթական, դեպի դարերը նորից, դեպի վառվող ապագան’:

Եթէ ընդունինք որ երաժշտութիւնը միջազգային լեզու մըն է, ապա պէտք է ընդգծել որ

ան կ`ըլլայ այդպիսին միայն իր ներքին ուժականութեամբ: Պէտք է բանալ ուրեմն այդ ներուժի յատուկ լեզուի ձայնահմաստային կապանքները որոնց ոսկի բանալին թափուած կ`ըլլայ գիտութեամբ, արուեստով ու անմնացորդ նուիրումով: Եւ որովհետեւ չկայ երաժշտութիւն առանց կատարողի--նօթագրութիւնը ըլլալով երաժշտութեան պատկերն ու գիրը, բայց ոչ դեռ իր կենդանի լեզուն--ուրեմն երաժշտութեան լեզուով խօսողի ուսերէն կախուած կ`ըլլայ հսկայ պատասխանատուութիւն մը, որն է ունկնդիրը հաղորդակից դարձնել ստեղծագործութեան ներուժի կենսունակութեանը: Հուսկ ուրեմն, ստեղծագործ մեկնաբանն է դռնապանը այդ երկրային դրախտազարմ համերգին, միջազգային լեզուով հաղորդուելու տարերքին: Եւ Կոմիտաս եղաւ այդ դրախտային դռնապանը:

Մշակոյթը մարդու ազատութեան տենջի արտայայտութիւնն է եւ յաւիտեան գոյութիւն պիտի ունենայ որքան որ մարդը գոյ է: Քաղաքակրթութիւնը այդ ազատութեան տենջը ուռճացնող եւ ազատութիւնը իրականացնող ուժն է:

Մենք հայերս ձայնային մշակոյթ ունէինք: Կոմիտասով ունեցանք եւ ունինք ձայնային քաղաքակրթութիւն:

Պատմական ճշմարտութիւն մըն է որ ժողովուրդի արդար ու ազատ կեանքի վառ ապագայ ստեղծելու հազարամեայ պայքարի արգասիքն է այն որ ազատագրող ուսուցիչն է նաեւ քաղաքակրթութիւն ստեղծողը: Եւ Կոմիտաս եղաւ հայոց ազատագրող ձայնի ուսուցչապետը:

Ուրեմն ունկ տանք ուսուցչապետ վարդապետի բիւրեղ պատգամին թէ ՙԺողովուրդն է ամենամեծ ստեղծագործողը: Գնացեք եւ սովորեցեք նրանից՚: Բայց Կոմիտասն է նաեւ խոստովանողը իր եզակի ուսուցչի մասին, ըսելով թէ՝

ՙվաղ պատանեկան օրերէս մինչեւ այսօր, իմ հոգու հսկիչն է եւ իմ ուսուցիչը...Աշխատիլ, տքնիլ, պայքարիլ, միայն ու միայն ժողովուրդիս եւ մարդկութեան համար...Ես երբեք չեմ կարող ապրիլ առանց Աբովեանի՚:

Աբովեան եւ Կոմիտաս:
Կանանչ, պայծառ եղբայրութիւն:

Եթէ պահ մը ընդունինք, որ մենք ներկայիս հաւանաբար կրնանք ապրիլ առանց ՙՎերք Հայաստանի՚ հեղինակ Խաչատուր Աբովեանի--յատկանշական է որ Կոմիտաս ՙես՚ կըսէ եւ ոչ թէ ՙմենք՚, ի տարբերութիւն իր բազում ուրիշ գրուածքներէն--ապա լաւ կ`ըլլայ ընդունիլ որ մենք այլեւս չենք կրնար ապրիլ իբրեւ ճշմարիտ հայ առանց ոչ միայն Մեսրոպ Մաշտոցի այլեւ Կոմիտաս Վարդապետի:

Ահա թէ ինչու Հայոց քաղաքակրթութեան բազում զանգակները պետք է անլռելի հնչեցնեն կոմիտասեան ազատագրող ղօղանջը: Այդ ղօղանջն է զորս համաշխարհային վարպետ երաժիշտ Արամ Խաչատուրեանը բնութագրած է իր գեղօնաշունջ ոճով, ուղիղ

43 տարիներ առաջ, Հոկտեմբեր 14, 1967 ին, իմ Լօնտոնեան առաջին մենահամերգին առթիւ:

Ահա Վարպետ Արամի խօսքը:

‘Կոմիտասի երաժշտութիւնը ջինջ է ու մաքուր, ինչպէս լեռնային քրքջան աղբիւրը: Եթէ ժամանակակից հայ կոմպոզիտորները ցանկանում են--իսկ նրանք անպայման պէտք է որ ցանկանան--մասնակցել հայկական երաժշտութեան դպրոցի կազմակերպմանն ու գոյացութեանը, ապա պէտք է քաջ ծանօթ լինեն Կոմիտասին իրենց սրտի ողջ էութեամբ’:

‘Հայոց քրքջան աղբիւր’ի այդ զուլալ համերգին ընդմիշտ բարի ունկնդրութիւն եւ ըմբոշխնում կը մաղթեմ մեզ՝ բոլորիս: